

หัวข้อวิชา

“ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย”

รองศาสตราจารย์ชูศรี มณีพุกภัย

วันศุกร์ที่ 30 พฤศจิกายน 2561

เวลา 17.00 – 20.00 น.

หนังสืออ้างอิง

- **James Ingram. Economic Change in Thailand 1850-1970.**
- **Virginia Thompson. Thailand: The New Siam.**
- **ผาสุข พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพมหานคร.**

- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530
- เอกสารประกอบการสอนชุด เศรษฐกิจไทยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- อภิชาติ สถิตนิรามัย. รัฐไทยสมควรปฏิรูปเศรษฐกิจ: จากกำเนิดทุนนิยมธนาคารถึงกฤษฎเศรษฐกิจ 2540

เส้นทางเดินของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย

- 1) เศรษฐกิจพออยู่พอกิน (Subsistence Economy) ก่อน 2398
- 2) เศรษฐกิจการค้าเพื่อการค้า หลังสนธิสัญญา Bowring
- 3) เศรษฐกิจชาตินิยม หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475
- 4) เศรษฐกิจเสรีนิยม หลัง 2500

เศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะทางเศรษฐกิจมีการผลิตพอเพียงในทุกระดับ
ของสังคม นับแต่ครัวเรือน หมู่บ้าน และประเทศมีการผลิต
ของหลายอย่าง แต่จำนวนไม่มาก เพื่อกินใช้ในครัวเรือน การ
แลกเปลี่ยนค้าขายมีน้อย จึงมีการใช้เงินน้อย

ปัจจัยการผลิตและการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต

- ปัจจัยการผลิตและการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต
ปัจจัยการผลิต ที่สำคัญ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และ
ผู้ประกอบการ

- ที่ดิน ตามกฎหมายพระอัยการตำแหน่งนา ทหารหัวเมืองและพลเมือง ที่ดินเป็นของกษัตริย์ ตามกฎหมายได้แสดงศักดินา ของผู้ดำรงตำแหน่ง ยศ ศักดิ์ ลดหลั่นกันลงมา ตั้งแต่อุปราชจนถึงไพร่ เข้าใจกันว่า ศักดินา เป็นที่นา (จำนวนเป็นไร่) รวมทั้งไพร่พลด้วย ที่ดินสามารถตกทอดได้ ซื้อขายได้ และอาจถูกเวนคืนได้

แรงงาน

- กษัตริย์เป็นเจ้าของแรงงาน (ดูจากระบบไพร่)
สามารถเกณฑ์แรงงานไพร่มาทำงานให้ ไพร่ต้องทำงานให้
มูลนาย แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ความคุ้มครองและความ
ช่วยเหลือจากมูลนาย อันเป็นที่มาของความสัมพันธ์ในเชิง
อุปถัมภ์ในสังคมไทย

- **ทุน** กระจุกอยู่ในมือของชนชั้นปกครอง เช่นกัน ทุน
มาจากการเกณฑ์แรงงาน การทำการค้า ทุนถูกใช้ไปในการ
ทำการค้า (ค้าสำเภา) และทำอุตสาหกรรมบางอย่าง เช่น
โรงงานน้ำตาล ต่อเรือ เหมืองแร่ เป็นต้น
- **ผู้ประกอบการ** คือ ชนชั้นปกครองและคนจีน แต่ใน
ภาคเกษตรในกรณีนี้ไพร่หักล้างทางพงศopoulos ที่ดินแล
ใช้ที่ดินทำกิน ผู้ประกอบการคือไพร่

การค้าต่างประเทศ

การค้าต่างประเทศเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมากในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย

- 1) เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ใช้ในการยอมรับการเป็นกษัตริย์ที่ถูกต้องของราชวงศ์จักรีของราชอาณาจักรไทย
- 2) เป็นเครื่องมือในการหารายได้ รัฐไทยมีความต้องการหารายได้ (ที่เป็นเงิน) ไว้ใช้จ่ายในการสร้างเมือง ป้องกันประเทศ และเพื่อจ้างแรงงานที่มีความชำนาญพิเศษ เช่น แรงงานจีนในการขุดคลอง เดินเรือ ช่างฝีมือ เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งเสริมการค้าของไทย

- 1) ที่ตั้ง เป็นที่รวบรวมของป่าจากตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (จากเขมร ลาว พม่า) ส่งไปยังตอนใต้ (ชวา มลายู) และไปยังจีน และญี่ปุ่น
- 2) เป็นเมืองขนถ่ายสินค้าจากตะวันตก (ยุโรป อินเดีย) ไปตะวันออก (จีน และญี่ปุ่น)

- นโยบายการค้า เป็นนโยบายผูกขาดโดยพระคลังสินค้า การซื้อขายสินค้าบางชนิดต้องผ่านกรมพระคลังสินค้า เหตุผลของนโยบายดังกล่าวเพื่อ 1) หารายได้ และ 2) เพื่อความปลอดภัยของประเทศ

ชาติตะวันตกที่เข้ามาติดต่อกับไทย ไม่พอใจรัฐไทยด้วย เหตุผลหลายประการ

- 1) นโยบายผูกขาดการค้า
 - 2) การเก็บภาษีซึ่งไม่มีความแน่นอน มีมากมายหลายชนิด และยังมีความลำเอียง
 - 3) ไม่มีเสรีภาพในการเดินทางไปค้าขาย รวมทั้งการพำนักอาศัยและการเช่าซื้ออาคาร
 - 4) ความล่าช้าในขั้นตอนต่างๆ กว่าจะนำสินค้าเข้าออกได้
- ในขณะที่จีนได้รับการปฏิบัติจากรัฐไทยอย่างผ่อนปรน อังกฤษได้พยายามอย่างยิ่งที่จะให้ไทยเปิดการค้าเสรี โดยส่งผู้แทนเข้ามาเจรจาตั้งแต่รัชกาลที่ 2 (Crawford, Burney, James Brook) และในที่สุดในปี 2398 ต้นรัชกาลที่ 4 ไทยก็ยอมทำสัญญาทางการค้ากับอังกฤษ

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ไทยทำสัญญาทางการค้ากับอังกฤษ มีหลายประการได้แก่

- 1) ความพยายามของอังกฤษในการเข้ามาติดต่อกับรัฐไทย และการเข้ามายึดครองดินแดนในแถบเอเชียเป็นอาณานิคม (อินเดีย มลายู บางส่วนของพม่า) รวมทั้งการคุกคามจีน
- 2) ท่าทีของชนชั้นปกครองที่มองเห็นประโยชน์จากการติดต่อกับตะวันตก เช่น ได้รับวิทยาการความรู้ ได้ประโยชน์ทางการค้า และรอดพ้นจากการคุกคามของอังกฤษ

จากนั้นมาไทยทำสนธิสัญญาทางการค้ากับประเทศตะวันตกอื่นๆ ในลักษณะเดียวกันที่ทำกับอังกฤษ

สนธิสัญญา Bowring: สำคัญ

- 1) การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต
- 2) การสูญเสียอำนาจอธิปไตยในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ
 - ต้องยกเลิกการผูกขาดการค้า
 - ไม่สามารถกำหนดอัตราภาษีนำเข้าและส่งออกได้โดยเสรี
 - รัฐไทยต้องให้สิทธิในการเดินทางไปค้าขาย เช้า ชื้อ อาคาร สถานที่
- 3) การแก้ไขสนธิสัญญาทำได้ 10 ปีหลังจากใช้
- 4) อังกฤษเป็นชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์อย่างยิ่ง

- หลังสนธิสัญญา Bowring เศรษฐกิจไทยมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้ามากขึ้น โดยเฉพาะในภาคกลาง ทั้งนี้ดูจากปริมาณการค้าขายการใช้เงิน และผู้คนที่เกี่ยวกับการผลิตเพื่อการค้าและการค้าขาย

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจไทยที่สำคัญ

ลักษณะการผลิตเพื่อการค้า

การขยายการเพาะปลูกทั้งในบริเวณภาคกลาง การทำเหมืองแร่ดีบุกในภาคใต้ ภาคเหนือมีการทำป่าไม้โดยนายทุนตะวันตก และต่อมามีการทำสวนยางพาราในบริเวณภาคใต้ โดยทุนจีนจากมลายู ทั้งหมดเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก สินค้าหลัก 4 อย่างนี้มีมูลค่า 80-90% ของสินค้าออกทั้งหมด ไทยเริ่มมีการผลิตตามความถนัดผลิตสินค้าไม้กฤษนิศ แต่ผลิตเป็นจำนวนมาก

อาจกล่าวได้ว่าการขยายการผลิตอย่างมหาศาลเพื่อการส่งออกเกิดจากความต้องการสินค้าไทยจากต่างประเทศ

การขยายตัวของ การเพาะปลูกข้าว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลง
หลายประการแก่เศรษฐกิจไทย

- 1) กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ขนาดที่ดินถือครองใหญ่ขึ้น มี
พรบ. ออกโฉนดที่ดินในปี 2452
- 2) กรรมสิทธิ์ในแรงงาน การยกเลิกระบบไพร่
- 3) การเกิดกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว :
โรงสี พ่อค้าคนกลาง บริษัทเดินเรือ ธนาคารพาณิชย์

การเกิดอุตสาหกรรมอื่นๆ

เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในเมือง เกิด โรงงานผลิตสินค้าสำหรับคนเมือง เช่น โรงงานทำสบู่ โรงพิมพ์ โรงงานน้ำแข็ง โรงงานน้ำอัดลม โรงงานไม้ขีดไฟ ซึ่งเป็นธุรกิจ ขนาดเล็กของคนจีนเป็นส่วนใหญ่

อุตสาหกรรมครัวเรือนถูกกระทบโดย สนธิสัญญา Bowring

- 1) การทอผ้าภายในครัวเรือนค่อยๆ หายไป คนหันไปปลูกข้าวขาย และมีรายได้มาซื้อผ้านำเข้า
- 2) การทำน้ำตาลทั้งภายในครัวเรือน และอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะต้นทุนการผลิตสูง ในขณะที่ราคาน้ำตาลในตลาดโลกลดลง

การเงินและธนาคาร

- การค้าทำให้ต้องมีการใช้เงิน เงินที่ใช้มีทั้งที่ผลิตในประเทศ และเงินเหรียญของต่างชาติ ไม่มีการควบคุมปริมาณเงิน ไทย อยู่ในมาตราโลหะเงิน ค่าของเงินบาทผูกติดอยู่กับค่าของโลหะเงิน
- การค้าทำให้มีความต้องการ หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับแลกเงิน โอนเงิน รับฝาก และให้กู้เงิน เกิดธนาคารพาณิชย์ ทั้ง ธนาคารสาขาของต่างประเทศ และธนาคารพาณิชย์ของไทย เช่น ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคาร Bangkok City และธนาคารจีนสยาม

นโยบายการเงินของไทย เป็นนโยบายอนุรักษนิยม เน้นการรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน

การค้าระหว่างประเทศ

ในภาคการค้าต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงคือ

- 1) การใช้นโยบายการค้าเสรี
- 2) การเปิดประเทศติดต่อกับประเทศตะวันตก
- 3) โครงสร้างของสินค้าออก ข้าว ไม้ ดีบุก และ ยาง
- 4) โครงสร้างสินค้าเข้า มีทั้งสินค้าเพื่อการบริโภคและ
สินค้าทุน และสินค้าเพื่อการบริโภค มีทั้งสินค้าฟุ่มเฟือย
และสินค้าธรรมดา

การยกเลิกระบบไพร่

การขยายตัวของการเพาะปลูกข้าว ทำให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น และได้รับการสนองตอบโดย

- 1) การเพิ่มประชากร
- 2) การอพยพของแรงงานภายในประเทศ
- 3) การอพยพเข้าของคนจีน (เข้ามาทำงานนอกไร่ร่นา)
- 4) การลดหย่อนการเกณฑ์แรงงาน และในที่สุดยกเลิกระบบไพร่

- มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า แม้ไม่มีสนธิสัญญาเบาว์ริงระบบไฟร์ อาจจะถูกละเลยไป เพราะระบบไฟร์มีปัญหาหลายอย่าง (ไฟร์หลบหนี เปลี่ยนมุลนายก่อนกำหนด) รัฐไทยต้องการเงินมากกว่าแรงงาน และระบบไฟร์ เป็นระบบที่แสดงถึงการกระจายอำนาจไปอยู่ในมือของขุนนาง ซึ่งอาจนำไปสู่การทำลายอำนาจของกษัตริย์

ชนชั้นต่างๆ ในสังคม

การขยายตัวของการค้า ตลอดจนการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้มีบุคคลอาชีพต่างๆ ในสังคมไทย การยกเลิกระบบไพร่ก็ทำให้เกิดแรงงานเสรี การจัดแบ่งกลุ่มคนในสังคมจะเป็นดังนี้

- ชนชั้นปกครอง
 - ชนชั้นพ่อค้า นายทุน
 - ผู้ใช้แรงงาน
 - ชนชั้นกลาง: ข้าราชการ ทหาร พลเรือน
- ผู้ประกอบอาชีพอิสระ

- โดยรวมเศรษฐกิจไทยหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง
เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งดูได้จากฐานการคลัง
อัตราแลกเปลี่ยน ดอลลาร์ค่า อาจจะมีปัญหาบ้าง ซึ่งเกิด
จากภัยธรรมชาติ ทำให้การผลิตตกต่ำ ไม่ได้ผลซึ่งทำให้
เกิดข้าวยากหมากแพง และรายได้ของรัฐบาลลดลงด้วย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองและนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง2475

ทำไมถึงเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีหลายด้าน ทุกด้านมีน้ำหนักใกล้เคียงกัน

1.ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านการคลัง งบประมาณขาดดุล(รายจ่ายมากกว่า รายได้) หลายปีติดต่อกันในปลายรัชกาลที่6

รายจ่ายของรัฐมากขึ้นทั้งรายจ่ายในการป้องกันประเทศ รายจ่ายในราชสำนักและการสานต่องานจากรัชกาลที่5

รายได้ของรัฐบาลลดลง

- วิฤตการต่อเนื่องจากภัยธรรมชาติ ผลผลิตลดลง และการส่งออกลดลง
- เกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ส่งออกได้น้อยลง ชาวนาได้รับความเดือดร้อนรัฐบาลเก็บภาษีไม่ได้
- รัฐบาลมีข้อจำกัดในการจัดเก็บภาษี ตามสนธิสัญญาเบาว์ริง
- ร.7ได้พยายาม แก้ไขปัญหาโดยการ

- -ลดรายจ่าย เช่นรายจ่ายในราชสำนัก ยุบหน่วยงานต่างๆ ลดเงินเดือนของข้าราชการ
- เก็บภาษี เช่นภาษีเงินเดือนภาษีที่ดิน ยิ่งทำให้ราษฎรยิ่งได้รับความเดือดร้อน

2.เหตุผลทางการเมือง

- การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่พระมหากษัตริย์ตั้งแต่ ร.5 ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง กษัตริย์ เจ้านาย ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กับข้าราชการระดับกลาง
- อิทธิพลของแนวคิดเสรีนิยมและสังคมนิยม ทำให้เกิดแนวคิดประชาธิปไตย
- ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเจ้านายและขุนนางชั้นผู้ใหญ่กับข้าราชการชั้นผู้น้อย และสามัญชนในการมีส่วนร่วมในการปกครอง

3.ปัจจัยด้านสังคม

ราษฎรได้รับการศึกษาดีขึ้น

ราษฎรมีสติธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

มีการออก น.ส.พ.มากมายหลายฉบับ หลายภาษา

วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล

- -การเล่นพรรคเล่นพวก
- -การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์
- -ทำตัวเป็นเจ้าขุนมูลนาย

การอพยพเข้ามาของคนจีน ทำให้เกิดความเกรงกลัว
อิทธิพลของจีนทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง

หลักข้อที่3 ของประกาศคณะราษฎรกล่าวว่าจะทะนุบำรุง
ความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจจัดหางานให้ทุกคน
ทำ และต้องมีเอกราชในทางเศรษฐกิจ มีการวางแผน
เศรษฐกิจ โดยดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

- 1.การเจริญเติบโตของประเทศโดยการเพิ่มความสามารถ
ในการผลิต
- 2.ให้มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม
- 3.ความมีเอกราชในทางเศรษฐกิจไม่ให้ต่างชาติมีบทบาท
ในทางเศรษฐกิจและการเมือง

วิธีการที่จะให้บรรลุปเป้าหมายคือ

- 1. รัฐบาลเป็นผู้ประกอบการเอง และต้องมีการรวบรวมปัจจัยการผลิตมาเป็นของรัฐ เพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิต
- 2. จัดตั้งระบบสหกรณ์ ทำหน้าที่ครบวงจรเป็นผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิก
- 3. จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เค้าวโครงๆ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ และถูกโต้แย้งจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าฯ อย่างรุนแรง และมีได้ถูกนำมาใช้อีกเลย

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ฯ

- ปัญหาการคลัง จัดระเบียบวิธีการงบประมาณหารายได้ โดยการเก็บภาษี เช่น ภาษีมรดก, ภาษีโรงเรือน
- ปัญหาชาวนา กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูง ลดอากรนา ค่ารัฐูปการ จัดสรรที่ดิน ตั้งสหกรณ์หาทุน
- ควบคุมการอพยพเข้ามาของคนจีน จัดตั้งรัฐวิสาหกิจในหน่วยงานของรัฐ เช่น แผนกเชื้อเพลิง ในกระทรวงกลาโหม โรงงานฝ้ายสยาม โรงงานกระดาษในกิจการทหาร

นโยบายเศรษฐกิจภายใต้ชาตินิยมภายใต้ การกระทำของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ.2481-2488 และ พ.ศ.2491-2500)

- **ชาตินิยม (Nationalism) ความรู้สึกรักและภูมิใจในชาติ สร้างและรักษาวัฒนธรรมเพื่อเอกภาพ และความเจริญของชาติ**
- **ชาตินิยมในทางเศรษฐกิจ (Economic Nationalism) รัฐบาลควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางอย่าง เพื่อประโยชน์ของประเทศ เพื่อให้ประเทศพึ่งตนเองได้และเพื่อความอยู่ดีกินดีของสังคม**

เหตุใดนโยบายนี้จึงถูกเลือก และนำมาใช้

1. ต้องการให้ไทยพึ่งตนเองได้ ในทางเศรษฐกิจ
2. ต้องการลดบทบาทของคนจีนในทางเศรษฐกิจ
3. เป็นนโยบายที่เป็นกลางระหว่างเสรีนิยมและสังคมนิยม

นิยม

- ตามนโยบายนี้ เอกชนยังคงเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต แต่รัฐบาลจะมีบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น การส่งเสริมการประกอบอาชีพของคนไทย ส่งเสริมกิจการสหกรณ์ และ จัดตั้งธุรกิจของรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้คนไทยมีบทบาทในทางเศรษฐกิจมากขึ้น ลดบทบาทของคนจีน

มาตรการของนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม

- 1. มาตรการที่ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโดยตรง

-การควบคุมคนจีน จำกัดจำนวนการอพยพเข้า
(กำหนด อายุ เพศ ทรัพย์สิน) ควบคุมการตั้งโรงเรียนจีน
ไม่ยอมมีสัมพันธทางการทูตกับจีน

-การปลุกใจให้รักชาติ โดยการใช้บทเพลง คำขวัญ
ละคร ตั๋งกรมโฆษณาการ สถาวัฒนธรรม ประกาศรัฐนิยม
(ว่าด้วยความประพฤติ การแต่งกาย) เปลี่ยนชื่อประเทศ

2.มาตรการส่งเสริมให้คนไทยมีบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้น

-การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ

การหาปัจจัยการผลิตให้

การอบรมอาชีพ

การหางานให้ทำ

ตั้ง ร.ร.อาชีวะ ส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีวะศึกษา

- -กีดกันต่างชาติไม่ให้ประกอบอาชีพบางอาชีพ ออก
กม.สงวนอาชีพให้กับคนไทยทำ
- -เพื่อความมั่นคง ห้ามมิให้คนจีนอาศัยในจังหวัด
ชายแดน และห้ามจ้างบริษัทต่างชาติในการก่อสร้าง
สะพานทางรถไฟ

- 3.รัฐเป็นผู้ประกอบการโดยการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ เช่น
บ.ข้าวไทย (ผูกขาดการซื้อขายข้าว) บ.จังหวัด (รับซื้อและ
สนับสนุนการผลิตสินค้าท้องถิ่น) บ.ไทยนิคมพาณิชย์
(ห้างสรรพสินค้า) ผู้บริหารจัดการของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้
มักจะเป็นพรรคพวกของรัฐบาล คณะราษฎร และในบาง
กรณีก็เป็นนายทุนจีน

- ด้านอุตสาหกรรมก็มีการจัดตั้งโรงงาน เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น รง.กระดาษ รง.ทอผ้า รง.น้ำตาล อุตสาหกรรมเหล่านี้ ก่อตั้งและขยายตัวได้โดยการลงทุนของรัฐ
- มีการตั้งธนาคารขึ้นเพื่อเป็นฐานในการระดมเงินทุน ให้กับกิจการของรัฐ เช่น ธ.เอเชีย เพื่ออุตสาหกรรมและ พาณิชยกรรมเพื่อการค้า

นโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมได้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ กำหนดไว้หรือไม่

- -คนไทยมีบทบาทในทางเศรษฐกิจมากขึ้น หรือไม่
- -เรียนรู้การทำธุรกิจมากขึ้น พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจหรือไม่
- -กีดกันคนจีนให้มีบทบาทน้อยลงหรือไม่
- -รัฐวิสาหกิจมีกำไรหรือไม่

สงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2484-2488)ระหว่างสงคราม
รัฐบาลจอมพล.ป.พิบูลสงครามได้ประกาศสงครามกับฝ่าย
พันธมิตร(อังกฤษ-ฝรั่งเศส)และยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเข้ามา
ตั้งในประเทศ ได้มีการต่อต้านญี่ปุ่น(ขบวนการเสรีไทย)ซึ่งทำ
ให้ประเทศไทยไม่ต้องเป็นฝ่ายแพ้สงคราม แม้ว่าจะอยู่ข้างญี่ปุ่น
แต่การที่ไทยเข้าร่วมสงครามครั้งนี้ ทำให้เศรษฐกิจได้รับความ
เสียหายหลายประการ

- - เกิดเงินเฟ้อสินค้าราคาแพงมาก
- - งบประมาณขาดดุล มีรายจ่ายมาก
- - เงินฝากในต่างประเทศถูกแช่แข็งส่งออกได้น้อยลง

- จอมพล.ป.พิบูลสงครามต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพราะแพ้สงครามหลัง W.W.II มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายประการแต่ในที่สุด การรัฐประหารในปี 2490 โดยจอมพล ผิน ชุณหะวัณ ทำให้ จอมพล.ป.กลับคืนสู่อำนาจและได้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเมื่อ 2491

นโยบาย เศรษฐกิจชาตินิยมถูกนำมาใช้อีกครั้งหนึ่งในปี 2491 และยังคงใช้มาตรการเหมือนเดิม

- การสร้างความรู้สึกชาตินิยม
- ส่งเสริมบทบาทของคนไทย ในการประกอบอาชีพ
- กีดกันกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนจีนออกกฎหมาย
สงวนอาชีพให้กับคนไทยเพิ่มเติม ห้ามคนจีนเป็นเอเยนต์
ขายสินค้าที่รัฐบาลเป็นผู้ผลิต
- จัดตั้งรัฐวิสาหกิจเพิ่มขึ้น เช่น รง.ยาสูบ องค์การแก้ว
องค์การผอ.หนัง บ.ไทยโทรทัศน์ รสพ.ฯลฯ

- เกิดวิสาหกิจอิทธิพล บ.ทหารสามัคคี (ผูกขาดการส่ง
ทัวร์ออก รายใหญ่) บ.ศรีอยุธยาประกันภัย บ.สามัคคี
ก่อสร้าง บ.ค้าสัตว์สามัคคี(ผูกขาดการขายหมูในกรุงเทพ)
วิจิตรก่อสร้างฯลฯ
- เกิดวิสาหกิจภายใต้การคุ้มครองของผู้มีอำนาจทาง
การเมือง และการคุ้มครองที่ได้รับผลตอบแทนในรูปของ
การเป็นกรรมการ ผู้ถือหุ้น(ลม) และความชัดเจนของ
นายทุนขึ้นมาช่วยบริหารธุรกิจให้นำไปสู่ความสัมพันธ์เชิง
อุปถัมภ์ระหว่างนักธุรกิจและนักการเมือง

นโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม และผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

- 1.ผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆภายใต้การดำเนินงานของรัฐบาล แต่ประเด็นก็คือ อุตสาหกรรมและรัฐวิสาหกิจเหล่านั้นไม่มีประสิทธิภาพเพราะผู้บริหารไม่มีประสิทธิภาพและปัญหาการฉ้อโกง ผลประโยชน์จึงตกไปอยู่กับคนบางกลุ่ม
- 2.ปิดกั้นเสรีภาพและโอกาสในการลงทุนของเอกชน
- 3.พ่อค้าต้องแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับนักการเมืองมีผลทำให้เงินลงทุนน้อยลงราคาสินค้าแพงขึ้น กดค่าแรงลดต้นทุน
- 4.อำนาจทางการเมือง อำนาจทางเศรษฐกิจดังนั้นก็มีการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง

- เกิดการรัฐประหาร การปฏิวัติในปี 2500 โดยกลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.ถนอม พล.อ. ประภาส และตั้งแต่ปี 2501 ประเทศไทยภายใต้การนำของจอมพลส. ก็ได้ำนนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมมาใช้แทน นโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม

เศรษฐกิจเสรีนิยม 2500-

ความเป็นมา

- 1. กล่าวกันว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาและ World Bank ได้มีบทบาทสำคัญผลักดันให้ไทยมีนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมทำไม?
- 2493 ได้มีข้อตกลงร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างไทย-USA ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนไทยที่ทางราชการให้ความช่วยเหลือทางทหาร ฯลฯ

- 2497 ได้มีการออก พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุนยกเว้นภาษี แต่ไม่ค่อยได้ผล
- 2500-2501 World Bank ส่งคณะวิจัยเข้ามาศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมไทย เสนอรายงานแนะนำให้ปรับปรุงการทำงานหลายอย่างในส่วนราชการและให้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมีคณะทำงานจาก U.S. มาศึกษาศักยภาพในการลงทุนของเอกชนในประเทศไทย

2. ในขณะเดียวกันมีแรงกดดันภายในประเทศให้รัฐบาลไทยละทิ้งนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมจาก

- 1. นักธุรกิจที่ต้องการให้มีการแข่งขันเสรี โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ
- 2. นักวิชาการที่รับอิทธิพลจากแนวคิดเสรีนิยมโดยผ่านการศึกษาอบรมในประเทศตะวันตก

ธนาคารโลกและคณะทำงาน หลังจากได้ศึกษาภาวะเศรษฐกิจ และโอกาสลงทุนในประเทศไทยได้ทำรายงานเสนอต่อรัฐบาลไทย (ในขณะนั้น จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยการทำกรปฏิบัติรัฐบาล จอมพล ป.)

ในรายงานทั้ง 2 ฉบับได้เสนอแนวทางในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

- 1.รัฐต้องลดบทบาทของรัฐในทางเศรษฐกิจ โดยต้องไม่
ตั้งรัฐวิสาหกิจแข่งกับเอกชน
- 2.ส่งเสริมการลงทุนของเอกชน โดยจัดให้มีโครงสร้าง
พื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Infra-structure)
- 3.ส่งเสริมอุตสาหกรรมโรงงาน
- 4.จัดตั้งองค์กรสำหรับดูแลกิจการและส่งเสริมการ
ลงทุนของเอกชน

การมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติดีอย่างไร

- 1.สามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาได้ชัดเจน เกิดความรวดเร็วและตรงตามที่ต้องการ
- 2.ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของชาติมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมไม่ใช่ของเอกชน
- 3.การวางแผนตามคำแนะนำย่อมทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศและธนาคารโลก ทั้งในด้านการเงินและคำแนะนำ

การตัดสินใจมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ทำให้ชัดเจนว่า

- 1. รัฐบาลไทยจะลดบทบาทในทางเศรษฐกิจและส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในทางเศรษฐกิจมากขึ้น

- 2.ในการส่งเสริมการลงทุนของเอกชน รัฐจะต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ เช่น การจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม : ถนน ไฟฟ้า ระบบการคมนาคมขนส่ง แรงงานที่มีคุณภาพ

- ออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุน
- จัดตั้งหน่วยงานสำหรับดูแลและส่งเสริมการลงทุน
- ปรับปรุงหน่วยงานของรัฐบาลให้มีความพร้อมที่จะทำงานด้านพัฒนาเศรษฐกิจ

- 3.การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม

เมื่อมีเป้าหมายว่าจะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขึ้นสู่ คุณภาพใหม่ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึง

- 1.ยกเลิกนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมมาเป็นนโยบายส่งเสริมการลงทุนของเอกชน สถาปนาระบบทุนนิยมแบบใหม่ ซึ่ง ดร.อัมมาร์ เรียกว่า ทุนนิยมธนาคาร
- 2.เพื่อระดมเงินทุนในการพัฒนาประเทศ สนับสนุนให้มีสถาบันการเงิน และภาคการเงินการธนาคารขยายตัว
- มาตรการเหล่านี้ถือเป็นการทำลายอำนาจของศัตรูทางการเมืองได้เด็ดขาด

● ก่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้
ปฏิรูปกลไกของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการ
พัฒนาเศรษฐกิจ

● -รวมศูนย์อำนาจการบริหารสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
สำนักนายกรัฐมนตรีถูกยกระดับเหนือกระทรวงต่าง ๆ โดย
มีหน่วยงานสำคัญหลายหน่วยงานอยู่ในบังคับบัญชา (สำนัก
งบประมาณ สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ BOI ฯลฯ) ซึ่ง
การกระทำดังกล่าว ทำให้เกิดการประสานนโยบายเศรษฐกิจ
มหภาคที่ดี ระหว่างสำนักงบประมาณ สภาพัฒนาฯ และ
ธนาคารแห่งประเทศไทย

- ในช่วงเวลาดังกล่าว เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและมีอัตราการเจริญเติบโตในอัตราที่ดี เพราะมีการ
- - เสริมสร้างความสามารถบพบาทของรัฐตามความถนัด เช่น การสร้างงานสาธารณะต่าง ๆ

- - เพิ่มความสามารถในการบริหารงานของรัฐ เช่น การจัดตั้งองค์กรใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ข้าราชการ การบริหารการคลังที่มีระบบและมีวินัย
- น่าสังเกตว่านายกรัฐมนตรีแม้จะมีอำนาจมาก แต่ไม่ได้แทรกแซงการทำงานของขุนนางนักวิชาการในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาค แต่จะแทรกแซงในการจัดการการทำงานของธนาคารพาณิชย์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 1- ฉบับที่ 10 (2504-2554) ในภาพรวมจะเป็นดังนี้

- แผนที่ 1-3 รัฐบาลลงทุนมากในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมการลงทุนของเอกชน
- แผนที่ 5 การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทำให้เกิดปัญหาในการกระจายรายได้และความยากจนของคนในชนบท
แผนที่ ๕ จึงเน้นการพัฒนาความยากจน

● แผนที่ 6-7 เศรษฐกิจโลกที่ขยายตัวทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวตาม จึงเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ส่งเสริมบทบาทของเอกชนให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

● แผนที่ 8 การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้สร้างปัญหาหลายอย่างแก่สังคมไทย แม้ว่าเศรษฐกิจจะขยายตัวในอัตราที่สูง เช่น ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาคุณภาพชีวิต ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จึงต้องการพัฒนาประเทศโดยการเน้นการพัฒนาคน

● แต่การเปิดประเทศและใช้นโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมมากขึ้น (การค้าเสรี การเงินเสรี การลดบทบาทของรัฐบาลในการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ) ทำให้เศรษฐกิจไทยต้องผูกพันกับต่างชาติมากขึ้นวิกฤตการณ์หรือปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสังคมเศรษฐกิจโลก จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ตัวอย่างเช่น วิกฤตการเงิน (ต้มยำกุ้ง) ในทศวรรษ 2540 และวิกฤตหนี้ด้อยคุณภาพ (วิกฤต subprime) ในทศวรรษ 2550 รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจซบเซาของจีน EU ทำให้เกิดความผันผวนและเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศไทย

- **ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9-10**
จึงเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งและความสามารถในการ
พึ่งตนเองให้ได้ในทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็นการสร้างภูมิ
ต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมเศรษฐกิจ นั่นคือ
การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการ
พัฒนาประเทศ

แผนที่ 11 (2555-2559)

เป้าหมายที่น่าสนใจ คือ

- - ไทยต้องเป็นสังคมที่สงบสันติและการบริหารต้องมี
คุณธรรม
- - ประสิทธิภาพในการผลิตของปัจจัยต้องสูงขึ้น
- - สัดส่วนของผลผลิตในภาคเกษตรและบริการต้องสูงขึ้น
- - ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจะต้องได้รับการดูแล
- - คนในสังคมต้องได้รับการปกป้องทั้งในด้านความมั่นคง
ในชีวิตและคุณภาพชีวิต

ในแผนที่ 11 ได้ระบุปัญหาที่เศรษฐกิจไทยกำลังเผชิญอยู่ใน ปัจจุบัน

- 1.ปัญหาหนี้สาธารณะ
- 2.ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ
- 3.ความไม่เท่าเทียมกัน และความขัดแย้งในสังคม
- 4.ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

คำถาม อะไรคือสาเหตุ ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาเหล่านี้

- มรดกทางวัฒนธรรม (ระบบอุปถัมภ์ ความไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีความอดทน)
- ขาดผู้นำที่ดี (มีวิสัยทัศน์ เลียสละ ซื่อสัตย์)
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผิดพลาด
- ยุทธศาสตร์แบบไม่สมดุล
- ยุทธศาสตร์แบบพึ่งพาภายนอก
- ยุทธศาสตร์แบบตลาดเสรี
- ยุทธศาสตร์แบบการรวมศูนย์

แล้วเราจะไปทางไหนดี?